

Даниїл і велике одкровення

РОБЕРТ БАРРОН

4 ГРУДНЯ 2019

Наприкінці літургійного року ми, католики, чуємо на Месі читання з таємничої, часто заплутаної та вкрай захопливої книги Даниїла. Нещодавні дослідження довели, що ця книга потужно вплинула на ранніх християн, забезпечивши їм важливу матрицю для розуміння того, хто такий Ісус.

Фото: Neal Grundy

Даниїл – це, звісно, зразок апокаліптичної літератури; для широкого загалу цей термін позначає щось, що стосується кінця світу. І так, і ні. Слово «апокаліпсис» має сенс розкриття, відкриття, одкровення, буквально – піднімання *kalumna* (покрову, завіси). Ось чому ранні латинські перекладачі, щоб передати цей зміст, послуговувалися терміном «*revelatio*» (*revelum* – зривання, розкриття покрову). Апокаліптичні книги, отже, розкривають щось дуже важливе. Вони являють світові приховану правду, справді піднімаючи завісу над новим світом.

Книга, про яку тут ідеться, насамперед відома пам'ятними розповідями про Даниїла в ямі з левами, про трьох юнаків, яких кинули у піч, але ті вижили завдяки Божій благодаті, про напис на стіні та про Сусанну і хтивих старих. Але це також книга видінь, снів і їх тлумачення: Даниїл схожий на Йосипа з книги Буття, натхненного розгадувача загадок. У другій главі ми чуємо про сон, який стривожив царя Навуходоносора. У нічному видінні цар побачив боввана, виготовленого з різних матеріалів: голова з золота, груди й руки зі срібла, живіт і стегна мідяні, а ноги – з глини. Потім йому наснився камінь, який сам, без допомоги людських рук, відірвався від гори й ударив боввана, розтрощивши його на шматки.

Ніхто з царських мудреців і провидців не зміг розтлумачити сну, і тільки Даниїлові, ізраїльтянинові зі спільноти вигнанців, вдалося це зробити. Він пояснив, що бовван із різних матеріалів означає цілий шерек царств, що прийдуть одне за одним. Руйнація, до якої без людського втручання призвів камінь, свідчить про те, що остаточне царство встановить сам Бог. У сьомій главі книги цю істину ще раз потверджено. Ми дізнаємося, що Даниїлові наснилося четверо великих звірів, які виходили з моря: перший ніби лев, другий схожий на ведмедя, третій – на леопарда, а четвертий – жахлива тварина з десятьма рогами й великими залізними зубами. Потім «Ветхий деньми» Господь сів на престол, і тисячі слугували йому, і четверо звірів були подолані. Даниїл побачив, як «на небесних хмарах ішов ніби Син Чоловічий». Він дійшов до престолу, і «дано йому владу, славу й царство, і всі народи, племена та язики йому служили». Це ще одна згадка про чотири царства, які будуть успішніші одне за одне, а після них настане царство остаточне, не зовсім людського походження.

**Ось апокаліпсис, велике одкровення: настало царство,
яке створили не людські руки, царство, що прийшло
після низки загиблих держав, панування, яке триватиме
вічно.**

Коли все це станеться? Варто звернутися до дев'ятої глави, яка описує вже не видіння, а пряме ангельське одкровення. Господь сказав пророкові Єремії, що відновлення Єрусалима й Ізраїлю настане через сімдесят років після вавилонського полону, і Даниїл був спадкоємцем цієї обітниці, але призначений час уже минув. Архангел Гавриїл (зважте на його роль у подальшій біблійній історії) каже пророкові, що йдеться про «сімдесят седмиць», тобто сімдесят разів по сім років – загалом 490.

Зібравши це все до купи, можна дійти висновку, що побожні юдеї, вивчаючи книгу Даниїла, чекали на появу й падіння чотирьох царств перед настанням царства остаточного. Вони також сподівалися, що це трапиться приблизно через пів тисячоліття після Вавилонського полону, який тривав від 587 до 500 року до Різдва Христового. А тепер погляньмо на це очима побожних коментаторів першого століття. Вони бачили, як постали чотири великі царства: Вавилон, Персія, Греція та, нарешті, Рим. Ба більше, вони знали, що живуть у час, коли від полону минуло якихось 500 років. Наслідком стали палкі месіанські очікування.

Тож нас не має дивувати, що в Ісусі, Який проповідував саме *царство* Боже, люди побачили провісника сповнення Даниїлового пророцтва. Але що мав на увазі Він сам? Згадаймо: коли Ісус стояв перед синедріоном у кульмінаційний момент життя і Його прямо запитували, чи Він, бува, не Месія, пролунала відповідь: «Я є, і ви побачите Сина Чоловічого, Який... йтиме по хмарах небесних». Ісус, звісно, прямо цитував сьомий розділ книги Даниїла, оголошуючи Себе постаттю людською й божественною, яка здобуде панування над усіма народами. А наступного дня над Його хрестом Понтій Пилат – намісник четвертого царства, Римської імперії – повісив знак, який вказував на прихід нового й остаточного царя: «Ісус із Назарета, цар юдейський».

Одне слово, ось апокаліпсис, велике одкровення: настало царство, яке створили не людські руки, царство, що прийшло після низки загиблих держав, панування, яке триватиме вічно. Що це за царство? Тут не йдеться про самі політичні чи соціальні структури. Це Христос особисто – і Церква як містичне тіло Христове. Поява Церкви Ісуса означає закінчення старого світу й початок нового. Так зірвано покров таємниці – і завісу піднято.

З англійської переклав Олексій Браславець.